

УДК 339.922(477)

УКРАЇНА В ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ: РИЗИКИ ТА ПЕРЕВАГИ

Тодоцук А.В., Батюк І.І., Шеремета А.І.

Львівський національний університет імені Івана Франка

На сьогоднішньому етапі розвитку Україна не залишається осторонь інтеграційних процесів. Україна намагається встановлювати найбільш економічно вигідні відносини з найсильнішими країнами світу. У статті висвітлюються економічні вигоди та можливі ризики для української економіки після підписання економічної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Охарактеризувати переваги України від інтеграції до світової економіки. Проаналізовано плюси та мінуси від європейської інтеграції України.

Ключові слова: Євроінтеграція, Європейський Союз, зона вільної торгівлі, Угода про асоціацію між Україною та ЄС, інтеграція.

Постановка проблеми. Тривалий період часу Україна перебувала в системі протистояння двох моделей інтеграції: європейської та євразійської. Думки серед фахівців розбігалися стосовно того, куди їй краще інтегруватися: до Європейського Союзу чи до Митного Союзу. Дилема вибору країни активно обговорювалася на всіх рівнях суспільного життя. Зваживши плюси та мінуси потенційного членства удвох інтеграційних угрупованнях, Україна обрала європейський шлях свого розвитку.

Європейська інтеграція і членство в Європейському Союзі є стратегічною метою України – це є найкращим способом реалізації національних інтересів, побудови економічно розвинутої

і демократичної держави, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин. Адже європейський вибір відкриває нові перспективи для співробітництва України з розвиненими країнами світу, економічного розвитку, соціального прогресу та зміцнення позицій у міжнародній системі координат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблеми інтеграції та співпраці України з ЄС знайшли своє відображення у роботах та монографіях таких авторів, як І. Бережнюк, С. Боротничек, А.С. Гальчинський, О.А. Корнієвський, В. Опришко, Н. Пирець, П. Пашко, В. Посельський, М. Тонев, Є.Д. Холстїніна, О. Дугїна, З. Бжезинський, О. Ледеяєва, С. Хантїнгтона.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Посилення і прискорення міжнародних інтеграційних процесів ставить перед економікою України ряд питань і проблем. Однак, з огляду на розвиток економічних відносин України з країнами ЄС дослідження питань інтеграційних процесів України вимагає постійних досліджень.

Метою цієї роботи є дослідження політичних, економічних та соціальних переваг і ризиків євроінтеграції України.

Виклад основного матеріалу. Європейський Союз вважається найбільш просунутим, з точки зору форм економічної інтеграції, угрупованням у світі. Це унікальне міжнародне співтовариство. Він поєднує ознаки міжнародної організації і держави та є суб'єктом міжнародного публічного права, має повноваження на участь у міжнародних відносинах і грає в них значну роль. Починаючи з 2007 року розпочалися переговори з Україною. Європейська інтеграція була проголошена ключовим зовнішньополітичним пріоритетом України, що відкриває нові можливості для співпраці з розвиненими країнами світу, економічного розвитку, соціального прогресу, зміцнення позицій держави на міжнародній арені.

Співробітництво України з ЄС сприятиме наближенню соціальних умов України до високих європейських стандартів, підвищення рівня життя і добробуту населення. У культурно-цивілізаційному аспекті євроінтеграція – це шлях до активізації взаємообміну між українською і західноєвропейською культурами, одночасне становлення України і як інтегрованої частини глобального суспільства, і як національної держави. Членство в ЄС гарантує зміцнення національної безпеки України, захист її від агресії та територіальних претензій [5, с. 108].

Угода про асоціацію між Україною та ЄС є орієнтиром у впровадженні важливих внутрішніх трансформацій в Україні. Невід'ємною складовою Угоди є поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі Україна – ЄС (ЗВТ), що стане інструментом економічної інтеграції. Поглиблена зона вільної торгівлі передбачає: лібералізацію торгівлі як товарами, так і послугами; лібералізацію руху капіталів та до певної міри – руху робочої сили.

Через зону вільної торгівлі з ЄС український виробник отримає можливість завоювати своє місце на «заможному» європейському ринку, знайти свою нішу та просувати якісний український продукт за достойною ціною на ринки європейських країн. Вітчизняні споживачі, у свою чергу, отримають доступ до високоякісних європейських товарів в Україні за нижчими цінами. Планується наблизити законодавство, норми та стандарти України до європейських у сферах транспорту, енергетики, послуг, сільськогосподарства тощо. Це дозволить уніфікувати значну частку правового простору двох сторін та усунути нетарифні (технічні) бар'єри у торгівлі.

Сам факт підписання Угоди про асоціацію значно підвищить інвестиційну привабливість та приток прямих іноземних інвестицій, що дозволить урівноважити від'ємний торговельний баланс з ЄС. Так, негативне сальдо зовнішньоторговельного балансу України за підсумками

2014 р. склало 8,48 млрд дол. США, що на 5,7% краще, ніж за 2013 р. При тому експорт скоротився на 7,6% – до 76,13 млрд дол. США, імпорт – на 7,4%, до 84,6 млрд дол. США [2, с. 75].

Успішне виконання Угоди про асоціацію означатиме відповідність критеріям членства. А відтак підвищення якості життя громадян, модернізацію усіх сфер життя держави і суспільства, підвищення конкурентоздатності українських виробників, тощо. Саме це, а не членство як таке, є метою європейської інтеграції [3, с. 103].

Угода про асоціацію є «дорожньою картою» на шляху до тієї України, якою переважна більшість наших співгромадян хоче її бачити: країною з потужною соціально орієнтованою економікою, заснованою на передових технологіях, що гарантує достойні доходи громадян і сильний соціальний захист. Головний ризик у тому, що для модернізації економіки потрібні величезні ресурси і час. Необхідне рішуче технологічне переозброєння всього виробничого ланцюга.

В Україні в основному вичерпані можливості інерційного зростання, що підтверджено зниженням зовнішнього попиту та збільшенням обсягу імпорту товарів. Це спричинено глибокими структурними диспропорціями – значна частка виробництва є технічно та технологічно відсталою з високим ступенем зношеності основних фондів, низьким рівнем використання виробничих потужностей, високою енерго та ресурсоемістю, відсутністю або низьким рівнем впровадження інновацій. При цьому не використовується значна частина науково-технічного потенціалу [6, с. 97]. Важливим напрямом підвищення конкурентоспроможності української продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, є активізація інноваційно-інвестиційної діяльності. Основою економічно сталого розвитку є застосування інновацій. Розробка і запровадження інвестиційно-інноваційних проектів є невід'ємною умовою переведення виробництва на інноваційну модель. Вона все більше стає стратегічним напрямом соціально-економічного розвитку будь-якого регіону.

Переваги України від інтеграції до ЄС зводяться до такого:

- політичні вигоди – будучи членом ЄС, Україна буде залучена до Спільної європейської політики безпеки та оборони (СЄПБО), яка гарантуватиме Україні державний суверенітет та територіальну недоторканість;

- Європа готова скасувати майже всі мита (98%) для українських товарів, зокрема: від ввізних мит звільняється 83% всієї сільськогосподарської продукції, яка постачається до країн-членів ЄС, а також майже всі промислові товари (94,7%). Натомість Україна не буде зменшувати мита для імпорту з ЄС, але змушена гарантувати, що впродовж відповідного періоду вона за жодних обставин не змінить свої тарифи щодо європейських товарів. Негайні преференції отримає 83,4% українського експорту у сфері переробної промисловості з виробництва харчових продуктів. Решта продукції частково лібералізуватиметься через тарифні квоти. За оцінками Європейської Комісії, угода про вільну торгівлю може заощадити Україні близько 500 млн. євро в рік на митах. Українські експортери отримають конкурентну пере-

вагу, бо зможуть запропонувати свою продукцію європейцям дешевше, ніж зараз [2, с. 77];

– Європейський Союз зобов'язався відкрити більшість своїх ринків відразу. 23 квітня поточного року ЄС в односторонньому порядку прийняв рішення про відкриття свого ринку для українських товарів у рамках автономного преференційного торговельного режиму між Україною та ЄС. Передбачається тимчасове одностороннє обнулення ввізних мит для українських товарів у рамках Екстрених заходів підтримки кризової економіки країни до 1 листопада поточного року. Відповідні заходи мають на меті стимулювати вітчизняних промисловців до поставки своїх товарів на європейський ринок. Однак дорога до Європи відкрититься тільки тим виробникам, які виготовляють продукцію європейської якості, вже модернізували виробництво, збудували необхідні лабораторії та отримали європейський сертифікат якості. До прикладу, право на постачання курятини до ЄС вже отримали кілька вітчизняних підприємств, серед них: «Миронівська птахофабрика» (торговельний бренд «Наша Ряба»), «Миронівський м'ясопереробний завод «Легко», «Птахофабрика Снятинська Нова» (агрохолдинг МПХ, спеціалізується на випуску гусячого м'яса та печінки) та «Агромарс» (торговельна марка «Гаврилівські курчата». З підписанням Угоди ЄС готовий буде скасувати мито на м'ясо птиці в межах квоти 40 тис. т. [1, с. 113];

– надання переваг для малого та середнього бізнесу. В Україні знову стане вигідно виробляти товари. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС заохочує бізнес працювати чесно. Так, торговці отримують зниження мит на імпортовані товари до нуля протягом п'яти років. У свою чергу, митниця не зможе змінювати категорію товару, щоб збільшити митні платежі. Слід очікувати і на спрощення процедури проходження митного контролю. Для експортерів спрощується процедура сплати і повернення ПДВ. Українські виробники зможуть збільшити власне виробництво. Зокрема, безпечна продукція не буде сертифікуватися взагалі, а товари, які становлять загрозу або створені для дітей, будуть більше контролюватися. Також суттєво зменшиться після підписання асоціації з ЄС кількість перевірок та документації для контролерів;

– підвищення соціальної політики та освіти. Вводяться додаткові чотири дні відпустки. Забороняється платити жінкам менше, ніж чоловікам. Вдосконалюється система первинної медичної допомоги. Українські дипломи і кваліфікації для допуску до роботи визнаватимуться в ЄС. Угода про асоціацію гарантує, що соціальні умови та гарантії не стануть гіршими. Освіта відповідатиме європейським стандартам. Продовжуватиметься впровадження Болонського процесу. Навчальні програми у вузах та ПТУ України будуть співмірними з програмами у вузах ЄС. Українські дипломи і кваліфікації для допуску до роботи визнаватимуться у ЄС. Вдосконалюватиметься система первинної медичної допомоги тощо;

– посилення науково-технічного співробітництва. Спільні проекти щодо створення європейської навігаційної системи – конкурента GPS. ЄС користуватиметься нашими технологіями ракетобудування. Українські вчені будуть залу-

чені доєвропейського дослідницького простору. Стане кращим і активно розвиватиметься 3G Інтернет, збільшиться пропускна здатність мобільного інтернету;

– зменшення корупції. Кожен розділ Угоди спрямований на боротьбу з корупцією в державній та приватній сферах. Зміни відбудуться в управлінні державними фінансами та плануванні державного бюджету. Зміняться функції КРУ та Рахункової палати [3, с. 104];

Довкілля стане чистішим і безпечнішим. Вводяться нові стандарти якості води і повітря. Україна запровадить сучасну систему контролю за чистотою повітря. Підприємства будуть змушені встановити сучасні очисні споруди, а зіпсована сміттєзвалищами земля буде відновлена. Підприємства за 3-5 років зобов'язані вкладати кошти в модернізацію виробництва. Це дозволить контролювати дисперсний пил, який спричиняє рак легень, а також забруднювачі, які швидко випаровуються. Саме останні призводять до анемії і лейкемії. Щодо виробництва, то власники підприємств отримують право самостійно обирати спосіб зменшення шкідливих викидів. Варто зазначити, що загалом після підписання асоціації з Євросоюзом Україна сама буде визначати час на модернізацію, гроші на яку виділятиме ЄС. Угода також гарантує, що наша держава не стане звалищем небезпечного сміття або базою для шкідливого виробництва.

Проте в існуючій Угоді про асоціацію між Україною та ЄС існують можливі ризики зокрема:

– тиск на владу. Європейський Союз тиснути на Україну, щоб влада втілювала в життя взяті на себе в Угоді зобов'язання. Політичні ризики пов'язані із частковою втратою суверенітету та підпорядкування території органам ЄС; невизначеність місця України в стратегії розвитку ЄС, негативно вплине на економічний стан, оскільки між країнами ЄС існує висока конкуренція в деяких галузях, що потребує переорієнтування на менш конкурентні напрями діяльності; погіршення взаємин із країнами СНД, а особливо із Росією, зупинить ефективну співпрацю із Митним Союзом Росії, Білорусії та Казахстану;

– втрата конкурентоспроможності певних галузей, оскільки економіка не в змозі відповідати всім європейським вимогам та стандартам. До прикладу, 80% продукції машинобудування направляється на експорт, в тому числі до Росії та інших країн Митного союзу – 50-70% залежно від підгалузі. Українські вагони суто через технічні характеристики постачаються лише у країни СНД, оскільки вітчизняні машини та обладнання в ЄС реалізувати досить важко, бо там інші стандарти та гостра конкуренція;

– економічні недоліки передбачають можливе переміщення до України шкідливих виробництв, використання України як сировинного придатку, використання України як дешевої робочої сили, складність переходу на європейський рівень цін, квотування певних видів товарів.

Для більш детального аналізу плюсів та мінусів інтеграції до ЄС, в Таблиці 1 наведений аналіз сильних і слабких сторін інтеграції України до ЄС, а також очікувані можливості і загрози. Розглянувши плюси та мінуси від Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, можемо констатувати

ти, що для України це шанс виграти у боротьбі за економічне виживання, завоювати своє місце на європейському ринку.

Висновки і пропозиції. Наведені переваги та ризики вступу України до Євросоюзу дозволяють зробити висновок, що управління політичною, економічною, соціальною та технологічною сферами суспільства в Україні повинні відповідати загально-визнаним демократичним, правовим і науково-теоретичним критеріям. При цьому цілі, як України, так і ЄС, повинні знаходитися в одній площині та взаємодоповнювати один одного.

Оскільки євроінтеграція має як переваги, так і ризики, Україні слід акцентувати увагу на використанні саме позитивних моментів євроінтеграції з одночасним виробленням стратегії та тактики поведінки щодо уникнення вище зазначених загроз і недоліків. Проаналізувавши можливі пози-

тивні та негативні наслідки вступу України до ЄС, слід зазначити, що входження до Європейського Союзу є логічним наслідком прагнення України до цивілізованої правової держави та розбудови демократичного суспільства, обумовлений сучасними реаліями та вимогами об'єктивних суспільно-економічних і політичних законів розвитку. В сучасному глобалізованому суспільстві, найбільшу вигоду отримують саме ті країни, які об'єднують свої зусилля заради досягнення спільних інтересів та високих показників розвитку.

Отже, приєднання України, в загальному, відповідає її національним інтересам за умови врахування наданих нижче рекомендацій, об'єктивного та всебічного вивчення факторів інтеграції, її впливу на політичну, економічну та соціальну сфери держави, вироблення власної лінії поведінки в межах, які не суперечитимуть членству України в ЄС.

Таблиця 1

Аналіз сильних і слабких сторін інтеграції України до ЄС, очікувані можливості й загрози

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Політичні переваги: - європейська колективна безпека	1. Політичні недоліки: - часткова втрата суверенітету; - невизначеність місця України в стратегії розвитку ЄС; - погіршення відносин з країнами СНД.
2. Економічні переваги: - макроекономічна стабільність; - додаткові інвестиції в українську економіку; - надання субсидій сільському господарству; - отримання позитивного сальдо торговельного балансу; - спільні митні тарифи; - кількісні обмеження імпорту; - антидемпінгова політика; - протекціонізм і контроль експорту.	2. Економічні недоліки: - втрата конкурентоспроможності певних галузей; - складність переходу на європейський рівень цін; - квотування певних видів товарів
3. Соціальні переваги: - ефективний захист прав людини в інституціях ЄС; - відкриття кордонів для вільного пересування населення; - забезпечення високого рівня життя населення.	3. Соціальні недоліки: - ускладнення візового режиму із східними сусідами.
Можливості	Загрози
1. Політичні перспективи: - встановлення стабільної політичної системи; - сприйняття України як важливого суб'єкта політичних відносин.	1. Політичні загрози: - небезпека втягнення України в конфлікт цивілізацій між Заходом і мусульманським світом.
2. Економічні перспективи: - забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу; - упровадження стандартів ЄС у виробництві.	2. Економічні загрози: - можливе переміщення до України шкідливих виробництв; - використання дешевої ресурсно-сировинної бази України; - використання дешевої робочої сили України
3. Соціальні перспективи: - формування середнього класу; - реформування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту.	3. Соціальні загрози: - поглиблення демографічного спаду; - незаконна міграція та відплив кадрів.

Джерело: розробка авторами за джерелом [4]

Список літератури:

1. Дозволи щодо продаж курятини в ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukr/business/2013/07/130724_ukr_poultry_eu_az.shtml
2. Експорт та імпорт України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/gdp/eximp.php>
3. Єлісєєв К. 7 міфів угоди про асоціацію між Україною та ЄС / К. Єлісєєв // Народний Депутат. – 2013. – № 9.
4. Іванова М.І., Варяниченко О.В. Переваги та ризики Євроінтеграції України – 2015.
5. Михайлова Л.І. Євроекономічна інтеграція: навчальний посібник / Л.І. Михайлова, Н.В. Волченко, Т.О. Зінчук, С.М. Кваша – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 136 с.
6. Про затвердження Державної програми активізації розвитку економіки на 2014-2015 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2013 р. № 187 // Офіційний вісник України. – 2013. – № 24. – С. 807.

Тодошук А.В., Батюк И.И., Шеремета А.И.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

УКРАИНА В ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССАХ: РИСКИ И ПРЕИМУЩЕСТВА

Аннотация

На сегодняшнем этапе развития Украина не остается в стороне от интеграционных процессов. Украина пытается устанавливать наиболее экономически выгодные отношения с сильнейшими странами мира. В статье освещаются экономические выгоды и возможные риски для украинской экономики после подписания экономической части Соглашения об ассоциации между Украиной и ЕС. Охарактеризовываются преимущества Украины от интеграции в мировой экономики. Проанализированы плюсы и минусы от европейской интеграции Украины.

Ключевые слова: Евроинтеграция, Европейский Союз, зона свободной торговли, Соглашение об ассоциации между Украиной и ЕС, интеграция.

Todoschuk A.V., Batiuk I.I., Sheremeta A.I.

Ivan Franko National University of Lviv

UKRAINE IN INTEGRATION PROCESSES: RISKS AND ADVANTAGES

Summary

At this stage of development Ukraine will not remain aloof from the integration processes. Ukraine is trying to establish the most economically advantageous relations with the strongest countries in the world. The article highlights the economic benefits and possible risks for the Ukrainian economy after the signing of the economic part of the Association Agreement between Ukraine and the EU. Kharakterizuyutsya the benefits of Ukraine's integration into the world economy. Analyzed the pros and cons of the European integration of Ukraine.

Keywords: European Integration, European Union, free trade zone, the Association Agreement between Ukraine and the EU, integration.